

ጻፆች - ሐጎስ ወልዱ

ተሻገር ገ/ስላሴ

ብርሃኑ አመነው

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

አመልካቾች - 1. ወ/ሮ ይሕደጋ ሳሙኤል - አልቀረቡም

2. ወ/ሮ አልጋነሽ ሳሙኤል "

3. ወ/ት ዘነበሽ ሳሙኤል - ቀረቡ

ተጠሪዎች - 1. ወ/ሮ አሰፋ ሳሙኤል

2. ወ/ሮ አስኳል ሳሙኤል

3. ወ/ሮ በላይነሽ ሳሙኤል

4. አቶ ሞገስ ሳሙኤል

5. አቶ ሙሉ ሳሙኤል

6. ወ/ሮ ንግስቲ ሳሙኤል

7. ወ/ሮ ምልክተ ሳሙኤል

8. ወ/ት ዓይንምሸት ሳሙኤል

9. ወ/ሮ ሃና ሳሙኤል

10. አቶ ሰለሞን ሳሙኤል

11. ወ/ሮ ርግብ ሳሙኤል

12. ወ/ሮ ደሞዝ ሳሙኤል

አልቀረቡም

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

በዚህ መዝገብ የቀረበው ጉዳይ የፍርድ አፈፃፀም ክርክርን የሚመለከት ነው። ለዚህ የሰበር አቤቱታ መነሻ የሆነው ጉዳይ በአመልካቾች እና በተጠሪዎች መካከል የነበረው የውርስ ንብረት ክፍያ አፈፃፀም ክርክር በፍርድ አፈፃፀም መዝገብ ላይ ሰኔ 29 ቀን 2000 ዓ.ም ትዕዛዝ ተሰጥቶ የአፈፃፀም መዝገቡ ከተዘጋ በኋላ የአሁኖቹ ተጠሪዎች በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁጥር 78/1/ መሠረት አቤቱታ በማቅረባቸው ይህንን የሥር ፍ/ቤቶች ተቀብለው ትዕዛዝ መስጠታቸውን በመቃወም አመልካቾች የሰበር አቤቱታ በማቅረባቸው ነው።

የአመልካቾች የሰበር አቤቱታ ተመርምሮ በአፈፃፀም በተያዘ ጉዳይ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁጥር 78 መሠረት ጉዳዩ እንደገና እንዲታይ መደረጉ በአግባቡ መሆን /አለመሆኑን ድንጋጌው ተፈፃሚነት አለው ቢባል እንኳን በጉዳዩ ላይ ትዕዛዝ ከተሰጠ ከአንድ ዓመት በኋላ የቀረበ አቤቱታ ተቀባይነት ማግኘቱ በሥነ ሥርዓት ሕግ ከተቀመጠው የጊዜ ገደብ አኳያ የታየ መሆን /አለመሆኑን እንዲሁም ተጠሪዎች ቀደም ሲል ቀርበው የሚፈለገውን ገንዘብ ከፍለው ንብረቱን ለማስቀረት ዳኝነት ጠይቀው ውጤት ያረፈበት ከመሆኑ አንፃር ሲታይ የተጠሪዎች የመከራከር መብት አልተጠበቀም ማለት ይቻላልን? የሚሉት ነጥቦች ሊመረመሩ የሚገባቸው ሆኖ ስለተገኙ ተጠሪዎች መልስ እንዲሰጡ ተደርጓል።

የተጠሪዎች ጠበቃ ሚያዚያ 4 ቀን 2002 ዓ.ም የተፃፈ መልስ አቅርቦታል። በይዘቱም ተጠሪዎች የተለያዩ ቦታ ይኖሩ እንደነበር ጠቅሰው በሥር ፍ/ቤት ቀድሞ የተሰጠው ትዕዛዝ እንደማያውቁትና የቤቱ ስመሀብት በአመልካቾች እንዲመዘገብ የተደረገው በ22/06/2001 ዓ.ም በተሰጠ ትዕዛዝ መሆኑን እና እነሱም ይህንን ያወቁት በ15/10/2001 ዓ.ም እንደሆነና ለፍርድ ቤቱ አቤቱታ ያቀረቡትም በ26/10/2001 ዓ.ም ስለመሆኑ ዘርዘረው አቤቱታ ያቀረቡት ጉዳዩን ባወቁ አንድ ወር ባልሞላ ጊዜ እንደሆነ ተከራክረዋል። የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁጥር 78/1/ ተፈፃሚነት በተመለከተ ጉዳዩ በአፈፃፀም ላይ ያለ ቢሆንም ፍርድ ቤቱ አመሳሰሎ በመተርጎም መቀበሉ አግባብ ነው በሚል እንዲሁም ቀደም ሲል በአፈፃፀም ሂደት ተጠሪዎች ፍርድ ቤት ቀርበው ክርክር እንዳላቀረቡ ጠቅሰው የሥር ፍ/ቤት ትዕዛዝ እንዲፀና አመልክተዋል።

አመልካቾች ክርክራቸውን አጠናክረው የመልስ መልስ ሰጥተዋል።

የጉዳዩ አመጣጥ እና የግራቶኝ ክርክር ከፍ ሲል በአጭሩ የተመለከተው ነው። እኛም መዝገቡን መርምረናል። መዝገቡን እንደመረመርነው በዚህ ሰበር ሰሚ ችሎት እልባት ሊሰጠው የሚገባው ጉዳዩ ተጠሪዎች ቀደም ሲል በአፈፃፀም ክርክር እንዲቀርቡ ተደርጓል ወይንስ አልተደረገም? ቀርበው እንዲከራከሩ አልተደረገም ከተባለ በአፈፃፀም ጉዳይ ላይ የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁ. 78 ተፈፃሚነት አለው ወይንስ የለውም? ተፈፃሚነት አለው ከተባለ በሥነ ሥርዓት ሕጉ የተቀመጠው የጊዜ ገደብ ተፈፃሚነትን በተመለከተ የሥር ፍ/ቤት ከአንድ አመት በኋላ መቀበሉ በአግባቡ ነው ወይንስ አይደለም የሚሉትን በየተራ እንመለከታለን።

የመጀመሪያውን ነጥብ በተመለከተ አመልካቾች አጥብቀው የተከራከሩት ተጠሪዎች ቀደም ሲል በአፈፃፀም ክርክር ላይ ቀርበው የውርስ ንብረት በዓይነት ለማስቀረት እንዲፈቀድላቸው ጠይቀው ተቀባይነት አጥተዋል። በሂደቱም ተከራካሪ የነበሩ ስለመሆኑ በሥር ፍ/ቤት መዝገብ ተረጋግጧል የሚል ነው።

እኛም የሥር ፍ/ቤቶች ውሣኔ ከዚህ ፍሬ ነገር አንጻር መርምረናል። የአክሱም ከተማ ፍርድ ቤት በመ/ቁ 05063 ለዚህ ሰበር አቤቱታ መነሻ በሆነው ፍርድ ላይ እንዳረጋገጠው ከተጠሪዎች ውስጥ 1ኛ - 4ኛ፣ 6ኛ፣ 8ኛ - 10ኛ እና 12ኛ ተጠሪ በአፈፃፀም ክርክር ላይ በተለያዩ ቀናት ችሎት ቀርበው የበኩላቸውን ክርክር ያቀረቡ ስለሆነ ነው የተቀሩት ተጠሪዎችም ጥሪ ተደርገውላቸው እንዳልቀረቡ ፍርድ ቤቱ የአፈፃፀም መዝገብ አስቀርቦ መርምሮ እንዳረጋገጠ በውሣኔው አሰፍሯል። በዚህም መነሻ መሠረት ተጠሪዎች በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁጥር 78/1/ መሠረት የአፈፃፀም መዝገቡ በ19/10/2000 ዓ.ም በተሰጠ ትዕዛዝ ተዘግቶ ካደረ በኋላ ተጠሪዎች በ26/10/2001 ዓ.ም ያቀረቡት አቤቱታ ተቀባይነት የለውም ሲል ውሣኔ የሰጠው። በዚህ ውሣኔ ላይ ይግባኝ የቀረበለት የከፍተኛው ፍ/ቤት ተጠሪዎች ቀደም ሲል ቀርበው የተከራከሩ መሆኑን ፍሬ ነገር በሥር ፍ/ቤት የተረጋገጠውን አንዳችም ምክንያት ሳይሰጥ ሸሮታል።

ከዚህ መረዳት እንደሚቻለው ተጠሪዎች ቀደም ሲል የበኩላቸውን ክርክር አቅርበው ተቀባይነት አጥቶ ያደረ ሆኖ ሳለ እንደአዲስ አቤቱታ ማቅረባቸው አግባብ እንዳልሆነ ነው። በመሠረቱ የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ዓላማ ክርክሮች በተወሰነ ደረጃ እና ጊዜ እንዲቋቋሙ ማስቻል እንጂ ጉዳዮች ያለገደብ በሙግት ላይ ተንጠልጥለው እንዲቆዩ ማድረግ አይደለም። በዚህም የተከራካሪ ወገኖችን እንዲሁም የፍርድ ቤቱን ጊዜ፣ ጉልበትና ገንዘብ ያለአግባብ ብክነት ማስቀረት ነው።

በተያዘው ጉዳይም ቀደም ሲል ስለውርስ ንብረት ክፍያ አፈፃፀም በ19/10/2000 ዓ.ም ትዕዛዝ ተሰጥቶ ካበቃ በኋላ ተጠሪዎች ከአንድ አመት በኋላ በ26/10/2001 ዓ.ም እንደ አዲስ ተከራካሪ ወገን አቤቱታ ማቅረባቸው እና በሥር ፍ/ቤት ተቀባይነት ማግኘቱ ከሥነ ሥርዓት ሕጉ ዓላማና መንፈስ ውጪ በመሆኑ ተቀባይነት ሊኖረው የሚችል አይደለም።

ስለሆነም ከፍ ሲል እንደተጠቀሰው አብዛኛው ወገን በጉዳዩ ላይ የበኩላቸውን ክርክር ያቀረቡ ሆነው ሳለ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁጥር 78/1/ አቤቱታ ማቅረባቸው ተገቢነት የለውም ብለናል። የተቀሩት ሶስት ተጠሪዎችም ቢሆኑ ክርክሩ የውርስ ንብረት ክፍያን የሚመለከት እንደመሆኑና የሁሉም ተጠሪዎች መብት በአንድ መስመር የተወሰነ ከመሆኑ አኳያ ሲታይ ከአብዛኞቹ የተለየ ክርክርና መብት አላቸው የሚባልበት ሁኔታ አልተጠቀሰም። ስለሆነም የከፍተኛው ፍ/ቤት እና የክልሉ ሰበር በአክሱም ወረዳ ፍ/ቤት ደረጃ የተረጋገጠውን ፍሬ ነገር ከሕጉ ጋር ሳያገናዘቡ ተጠሪዎች በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁጥር 78/1/ መሠረት ሊስተናገዱ ይገባል ተብሎ የተሰጠው ውሣኔ ተገቢነት የለውም ብለናል።

ስለዚህም ጉዳዩ በመጀመሪያው ጭብጥ ብቻ እልባት ያገኘ በመሆኑ ወደተከታዮቹ ነጥቦች መግባትና መመርመር አስፈላጊ አይደለም።

የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁጥር 182/3/ የመጀመሪያ ዐረፍተነገር ይዘት ይህንኑ ያመለክታል። በመሆኑም በይግባኝ ሰሚው ከፍተኛ ፍ/ቤት እና የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት የተሰጠው ውሣኔ ከሥነ ሥርዓት አኳያ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ሆኖ ስላገኘው ሊታረም ይገባል ብለናል። በመሆኑም ተከታዩን ውሣኔ ሰጥተናል።

ውሳኔ

1. የትግራይ ብ/ክ/መ የማዕከላዊ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ 15276 በ9/2/2002 ዓ.ም የሰጠው ፍርድ እና የትግራይ ክልል ጠቅላይ ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁ 35416 በ14/03/2002 ዓ.ም የሰጠው ትዕዛዝ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁጥር 348/1/ መሠረት ተሸሯል።
2. የአክሱም ከተማ ፍርድ ቤት በመ/ቁ 05063 በ13/12/2001 ዓ.ም የሰጠው ፍርድ ፀንቷል።
3. በዚህ መዝገብ ላይ የካቲት 24 ቀን 2002 ዓ.ም ተሰጥቶ የነበረው የእግድ ትዕዛዝ ተነስቷል። ይፃፍ።
4. ግራቶች ወጪና ኪሣራ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል። መዝገቡ ተዘግቷል ይመለስ።
የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ም.አ